

АКАДЕМИЯ НАУК ГРУЗИНСКОЙ ССР

Комиссия по публикации иностранных
источников о Грузии

Институт
Востоковедения

FONTES PEREGRINI AD GEORGIAM PERTINENTES

ГЕОРГИКА
СВЕДЕНИЯ ВИЗАНТИЙСКИХ
ПИСАТЕЛЕЙ О ГРУЗИИ

ТОМ VII

Греческие тексты с грузинским переводом издал и примечаниями снабдил
С. Г. Каухчишвили

GEORGICA
SCRIPTORUM BYZANTINORUM EXCERPTA
AD GEORGIAM PERTINENTIA

TOMUS VII

Textum graecum cum versione iberica edidit commentariisque instruxit
Sim. Kauchtschischwili

ИЗДАТЕЛЬСТВО „МЕЦНИЕРЕБА“
ТБИЛИСИ — 1967

SUMPTIBUS „MEḶNIEREBA“
TBILISIS, MCMLXVII

საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია

საქართველოს შესახებ არსებული
უცხოური წყაროების კომისია

აღმოსავლეთმცოდნეობის
ინსტიტუტი

გეორგიკა

გიზანგიული მწერლების ცნობები საქართველოს შესახებ

ტომი მეშვიდე

ტიპეტები ქართული თარგმანით გამოცემა და განმარტებები დაურთო
ნიმონე ყაუხჩიშვილმა

გამომცემლობა „მეცნიერება“
თბილისი—1967

22—26

Iberes, Abasgi et Alani, unum genus

Ἵτι ὁ Τζέτζης κατὰ μητέρα Ἰβηρ τῷ
γένει, κατὰ πατέρα καθαρῶς Ἑλλάδος γονῆς ἐς¹

Ἡ τοῦ δὲ μητρομήτωρ μὲν Τζέτζου τοῦ Ἰωάννου,
τοῦ ἱστοριογράφου τε καὶ συγγραφέως πόσων,
(585) Μητρός ἦν Μασσαγέτιδος, ἡγουν ἐξ Ἀβασγίδος·
Ἰβηρες δὲ καὶ Ἀβασγοὶ καὶ Ἀλανοὶ ἐν γένος·
οἱ Ἰβηρες πρωτεύοντες, οἱ Ἀβασγοὶ δευτέρων,
οἱ Ἀλανοὶ δ' ἐσχήκασιν τάξιν τριῶν ὑστέραν.
Τῆς Τζέτζου μητρομήτορος ἡ Ἀβασγίς ἡ μήτηρ
(590) Σὺν τῇ δεσποίνῃ Μαριάμ, τῇ Ἀβασγίσσῃ λέγω,
Ἦν οἱ πολλοὶ Ἀλάνισσάν φασιν οὐκ ἀκριβοῦντες,
Ἦλθεν εἰς Μεγαλόπολιν ὡς συγγενῆς καθ' αἷμα,
οἱ δὲ βασκαίνοντές φασιν ὡς ὑπὸ χεῖρα ταύτης,
Ὡς ἡ Ἀσπάη καθ' ἡμᾶς Κατάης ὑπὸ χεῖρα.
Ἀφ' ἧς ὁ περιώνυμος ὁ μέγας Κωνσταντῖνος,
Ὁ μέγας ὁ Δρουγγάριος, εἰς Σεβαστὸς ἐν βίῳ,
τοῦ λογοθέτου τοῦ κλεινοῦ πατήρ τοῦ θρυλλουμένου.
Μετὰ θάνατον τῆς αὐτοῦ παρθενικῆς συζύγου
Γενναῖ τὴν μητρομήτορα, ἦν ἐφημεν, τοῦ Τζέτζου,
(600) Μιᾶ τῶν πρώων θυγατρῶν τῇ ὑπερφιλουμένῃ,

Τῇ συμπαραέυνῳ λέγω δὲ αὐτοῦ τοῦ Ἰασίτου,
Ἰσοτιμῶν, καὶ τῷ αὐτῷ κλουβῷ συνεμβιβάζων,
Τὰς δ' ἄλλας πάσας παρεῶν ἄλλης τιμῆς λαγχάνειν.

Ἵσπερ καὶ ἡ βασίλισσα γίνεται θέσει μήτηρ,
(605) Ἡ Εὐδοκία ἡ κλεινὴ, καὶ ζῶνῃν διδοὶ ταύτης
Ἐς τρίτην ἐξαρκέσασαν τὴν γενεὰν ἐκτρέφειν.
Ἐφ' ἧ γαμβρὸν ἐξάκτωρα Γεώργιον¹ ἐσχήκει,
Πολλὰς ἀρχὰς ἀνύσχαντα πρακτορικὰς θεμάτων·
οὐ καὶ θανόντος ὄνομα βοᾶται νῦν ὡς ζῶντος·
(610) Τοῦτου θυγάτηρ σὺν δυσιν ἐτέραις θυγατράσιν
τὴν κλησιν Εὐδοκία μὲν, μήτηρ δ' αὐτοῦ τοῦ Τζέτζου.

¹ Γεώργιον ἔσ. 3060330360, γεωργίον Kiessling.

იბერები, აბაზგები და ალანები, ერთი ტომისა [არიან] ¹

რომ ცეცე დედის მხრით იბერია ტომით, მამის
მხრით წმინდა ელადური წარმოშობისაა, იხ' ².

დიდდა (დედის დედა) იოანე ცეცესი,
ისტორიოგრაფოსისა და მრავალი [თხზულების] დამწერისა,
(585) მასაგეტ დედისაგან, ესე იგი აბაზგი ქალისაგან [იყო].
იბერები და აბაზგები და ალანები ერთი ტომისა [არიან];
იბერნი პირველობენ, აბაზგები მეორენი არიან,
ხოლო ალანებს უკანასკნელი, მესამე ადგილი უჭირავთ,
ცეცეს დიდდის (დედის დედის) დედა აბაზგი ქალი
(590) დედოფალ მარიამთან ერთად, ვამბობ აბაზგ-ქალთან ერთად, —
რომელსაც ბევრნი ეძახიან ალან-ქალს, არა ზედმიწევნით, —
მოვიდა მეგალოპოლისში, როგორც სისხლით ნათესავი,
ხოლო ჭორიკანები ამბობენ, როგორც მისი ხელზე მოსამსახურე,
როგორც ასაბი ჩვენებურად მაშინვე კატაე [ითქმის?].
(595) მისგან [არის] სახელგანთქმული დიდი კონსტანტინე,
დიდი დრუნგარი, ერთი სეფასტოსი სიცოცხლეში,
საყოველთაოდ ცნობილი განთქმული ლოგოთეტის მამა.
თავისი ქალწული-მეუღლის სიკვდილის შემდეგ
შვა ცეცეს (დედის დედა), როგორც ვთქვით,
(600) რომელიც ერთ წინანდელ (ე. ი. პირველი ცოლისაგან)
ქალიშვილთაგანთან, უსაყვარლესთან,
— ვგულისხმობ იმ იასიტეს მეუღლეს —
თანაბრად პატივდებული იყო, და მასთან ერთად იზრდებოდა,
ხოლო ყველა სხვა ასულებს უგულვებელყოფდა სხვა პატივის
სახვედრად.
დედოფალიც მას დედის ალაგას ჰყავდა,
(605) განთქმული ევდოკია, რომელმაც მზითვად მისცა იმდენი,
რომ მესამე თაობაში ეყოფოდა საცხოვრებლად.
მისთვის სიძედ შეარჩია მეზვერე გიორგი,
რომელიც ბევრ სამოხელეო თანამდებობას ასრულებდა:
მისი სახელი სიკვდილის შემდეგაც ისეთივეა, როგორც სიცოცხლეში.
(610) მისი ასული, ორ სხვა ასულთან ერთად,
რომლის სახელია ევდოკია, დედა იყო ამ ცეცესი.

¹ ეს სათაური, როგორც ჩანს, გამომცემელს კისლინგს ეკუთვნის (ასე აქვს მას საძიებელში).

² ეს არის „ისტორიების“ წიგნის სათვალავი (ე. ი. მე-17 წიგნია).

Ἐγνως κατὰ μητέρα μὲν Ἴβηρα τοῦτον ὄντα·
 Πατὴρ δὲ τούτου Μιχαήλ, ὃς καὶ παιδεύει τοῦτον
 Ἐν λόγοις καὶ τοῖς πράγμασιν ὡς τὸν υἱὸν ὁ Κάτων.
 (615) Υἱὸς οὗτος ὁ Μιχαήλ ἦν Τζέτζου Ἰωάννου,
 Γράμμα μηδὲν τι μηδαμοῦ τὸ σύνολον εἰδότες,
 Εἰς πάντα χρόνον δὲ σοφοῦς τοῖς οἴκοις ἐστιῶντος,
 Οἴκοις ἐν πεντωρόφοις δέ, πλὴν μετ' ᾧδῆς ὀργάνων,

Τρυφαῖς ὑπερεχούσαις τε τὰς γάμων πανδαισίας.
 (620) Καὶ τούτου πάλιν ὁ πατὴρ θρέμμα τῆς Βυζαντίδος,
 Ὅς μέχρι νῦν ἀκέραιος νεκρὸς τελῶν ἐν τάφῳ
 Ἐν Εὐφροσύνης τῇ μονῇ τὴν κλησὶν καλουμένη
 Πολίτης ὀνομάζεται ταύτης ταῖς μονοτρόποις,
 Μὴ γινωσκούσαις τίς ἐστίν, ὄνπερ φασὶν πολίτην.

(625) Οἷα δὲ ὄρα θαυμάσια, μοναζουσῶν πυθάνου.
 Οὕτω κατὰ μητέρα μὲν ὁ Τζέτζης ἐστίν Ἴβηρ,
 Κατὰ πατέρα δὲ μητρὸς καὶ τὸν αὐτοῦ πατέρα
 Γονῆς Ἑλλάδος καθαρᾶς, γονῆς ἀκραιφνεστάτης.

(Chiliades V, 583 — 628)

Ἱστορία ἢ λέγουσα, καὶ τὰς Σακίδας καὶ Μασσαγέτιδας ενα'.

Τοὺς Σάκας ἔθνος γίνωσκε, ὧν εὖρεμα τὸ σάκος,
 Καὶ αἱ γυναῖκες τούτων δὲ συμμάχονται ἀνδράσιν,
 Ὡς καὶ Κτησίας εἶρηκε, καὶ ἕτεροι μυρίοι.
 Αἱ τῶν Σακῶν γυναῖκες δὲ μάχονται δὴ ἀφ' ἵππων
 «Καὶ πάλιν δὲ Στυράλιος ἀνὴρ τις ἐκ τῶν Μήδων
 «Γυναῖκα τῶν Σακίδων μὲν καταβαλὼν ἐξ ἵππου».

Τοὺς Μασσαγέτας νοεῖ δὲ τοὺς Ἀβασγοὺς ὑπάρχειν.
 (900) Καὶ τούτων αἱ γυναῖκες δὲ τοῖς ἀνωτάτοις χρόνοις
 Σὺν τοῖς ἀνδράσι τοῖς αὐτῶν ταῖς μάχαις ἐκαρτέρουν.
 Καὶ τοῦτο γίνωσκε καλῶς, μηδὲ σε λανθανέτω,
 Ὅς Ἀβασγοὶ καὶ Ἀλανοὶ καὶ Σάκαι δὲ καὶ Δάκαι,
 Οἱ Ἔως καὶ Σαυρομάται δὲ καὶ οἱ ἰδίως Σκύθαι
 Καὶ πᾶν ὀπόσον πρόσοικον ἔθνος πνοιαῖς Βορέου
 Κοινῶς κατονομάζονται Σκύθαι, Σκυθῶν τῇ κλήσει.

(Chiliades XII, 893—906)

- ხომ იცი, რომ დედით ის იყო იბერიელი.
 ხოლო მისი მამა მიხელი, რომელიც ისე ზრდიდა მას,
 სიტყვიერადაც და საქმიერადაც, როგორც კატონი თავის ვაჟს.
 (615) ეს მიხელი იყო იოანე ცეცეს ვაჟი,
 იმ ცეცესი, რომელმაც სრულებით არ იცოდა რამე ასოც კი,
 ხოლო ყოველთვის ბრძენ ადამიანებს ჰპატივებდა სახლებში,
 ხუთსართულიან სახლებშიც კი; არაფერი იცოდა გარდა
 სასაგალობო საკრავებისა,
 და გადაქარბებული ნებივრობისა საქორწილო ზეიმების დროს.
 (620) კვლავ ამის მამა ბიზანტიონის ძველი მკვიდრი,
 რომელიც დღემდე უმწიკვლოდ განისვენებს საფლავში
 ეფფროსინეს მონასტრისა, რომელსაც სახელი ჰქვია
 «მოქალაქისა», თუმცა ამ მონასტრის მარტომყოფმა
 მოლოზნებმა არც კი იციან, თუ ვინ იყო ის, რომელსაც
 უხმობენ «მოქალაქედ».
 (625) ხოლო თუ რა სასწაულებს ახდენს, მოლოზნებისაგან შეიტყობ.
 ამრიგად, ცეცე დედით იყო იბერიელი,
 ხოლო მამით დედის მხრით და თვით მამაც
 წმინდა ელადური წარმოშობისა იყო, შეურეველი წარმოშობისა.

მასაგეტები არიან აბაზგები

ამბავი, რომელიც მოგვითხრობს საკიდებზე და მასაგეტებზე უნა.

იცნობდე ტომს საკებისას, რომელთაც გამოიგონეს „ფარი“ (φάρμακ).
 მათი ქალები კაცებთან ერთად იბრძვიან,
 როგორც კტეზიასმა თქვა, და მრავალმა სხვამაც:
 «საკების ქალები იბრძვიან ამხედრებულნი,
 «და კვლავ ვინმე სტრიალიოსმა, მიდიელმა კაცმა
 «საკების ქალი ჩამოაგდო ცხენიდან».

ის ფიქრობს, რომ მასაგეტები არიან აბაზგები
 (900) და ამათი ქალები, აღრინდელ ხანებში,
 თავიანთ კაცებთან ერთად მამაცურად იბრძოდნენ.
 ესეც კარგად იცოდე — ნუ იქნება შენთვის დაფარული,
 რომ აბაზგები და ალანები, საკები და დაკები,
 როსები და სავრომატები და საკუთრივ სკვითები
 და ყველა ის ტომი, რომელნიც ჩრდილოეთით ცხოვრობენ,
 საზოგადოდ, იწოდებიან სკვითებად, სკვითთა სახელწოდების
 მიხედვით.

Περὶ σιδήρου τοῦ Χάλυβος. τλη'.

Χάλυβες ἔθνος ἐγγιστα τελοῦν τῆς Τραπεζοῦντος.

Οὗτοι λέγονται: σίδηρον ἐφευρηκέναι πρῶτοι.

Καὶ τὸν χαλκὸν δὲ χαλυβὸν χαλκόν τε λέγουσί μοι.

Οἷα καὶ τοῦτον εὔρεμα τελοῦντα τῶν Χαλύβων.

(Chil. X 523—527)

*Ἱστορία ἢ λέγουσα ἄργυρον τε τὸν ἐξ Ἀλύβης καὶ Αἰγύπτου
καὶ τὸν Ἰνδὸν καὶ μυρμηκίας χρυσόν¹, ἱστορίαι
τρεις ἀντὶ μίας υδ'.*

Ἀλύβη πόλις ἄριστον τὸν ἄργυρον γεννώσα,

Ὡς δὲ χρυσοῦς κατέλεξεν Ὀμηρος Βοιωτία,

ἢ εἰ ἠλοῦσέν ἐξ Ἀλυρῆς, οὐδὲν ἄργυρον ἔστι γένεσθλη.

Ἀλυρὰς δ' ἢ Μετὰπόντος πόλις τῆς Ἰταλίας

(Chil. 322—325)

Περὶ Ἀμαζονίδων καὶ Σκυθίδων καὶ Σαυροματῶν γυναικῶν εν'

Ὅτι τὸ γένος μάχιμον τὸ τῶν Ἀμαζονίδων,

Τοὺς πάντας ἀφεμένω μοι δεικτέον ἐξ Ὀμήρου².

Ἐτὸ τρίτον αὐτὸ κατέπεφνεν Ἀμαζόνος ἀντιανείρας.

Καὶ αἱ Σκυθίδες πανταχοῦ ἀνδράσι συμπονοῦσι

Καὶ ταῖς³ μάχαις καὶ τοῖς ἔργοις δὲ σύμπασιν ἑτέροις,

Μᾶλλον τὰ ἔργα σύμπαντα ἐργῶνται αἱ γυναῖκες.

(880) Καὶ τῶν Σαυροματῶν νοεῖ μοι τὰς γυναῖκας,

Σκυθῶν καὶ Ἀμαζόνων δὲ γονῆς ἐκπεφυκυίας,

Ὅσπερ καὶ Διονύσιός φησι Περιηγήσει⁴.

Ἐτῆς γὰρ τοι φιλότητος Ἀμαζονίδων ἐγένοντο,

¹ μυρμηκίας χρυσός „золото, выкопаемое из индейских муравейников“ („Синайский, Слов.).

² Πηλ. 6,186.

³ ταῖς-ἢ ηθελοῦδὲ δουλοδοξο.

⁴ 258 ομο: ἐν Περιηγήσει.